STRATEGII DE OPTIMIZARE A CREATIVITĂȚII ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR

STRATEGIES FOR OPTIMIZING CREATIVITY IN PRESCHOOL EDUCATION

Maria STÎNGA,
Specialitatea Pedagogie în Învățământ Primar și Pedagogie Preșcolară, gr. PP 2102,
Coordonator științific: **Silvia VRABIE**, dr., lector univ.,
Centrul Universitar ,,Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Rezumat: *Articolul examinează dezvoltarea creativității în contextul educației preșcolare, evidențiind conceptele fundamentale și particularitățile specifice acesteia la vârsta timpurie. Sunt evidențiate procesele implicate în conturarea comportamentului creativ, precum și factorii educaționali care susțin stimularea acestuia în cadrul activităților instructiv-educative. Totodată, sunt propuse strategii didactice orientate spre dezvoltarea imaginației, a gândirii divergente și a exprimării originale la copiii preșcolari.*

Cuvinte-cheie: *creativitate, educație preșcolară, proces instructiv-educativ, gândire divergentă, dezvoltare*

Abstract: *The article examines the development of creativity in the context of preschool education, highlighting its fundamental concepts and specific characteristics at an early age. It outlines the processes involved in shaping creative behavior, as well as the educational factors that support its stimulation within the teaching-learning process. At the same time, the paper proposes didactic strategies aimed at developing imagination, divergent thinking, and original expression in preschool children.*

Keywords: *creativity, preschool education, teaching-learning process, divergent thinking, development*

1. Introducere

Creativitatea constituie o dimensiune fundamentală a dezvoltării copilului, manifestându-se încă din perioada preșcolară prin imaginație, spontaneitate și tendința de a explora mediul înconjurător. În condițiile societății actuale, marcate de transformări rapide și de necesitatea adaptării permanente, cultivarea creativității devine o prioritate a educației timpurii.

Educația preșcolară oferă un cadru favorabil pentru valorificarea potențialului creativ, întrucât activitățile specifice acestei etape se bazează pe joc, experimentare și exprimare liberă. În acest context, copilul învață prin interacțiune și descoperire, iar mediul educațional contribuie la susținerea și dezvoltarea acestor experiențe formative.

În acest sens, optimizarea creativității implică utilizarea unor strategii didactice adecvate, orientate spre stimularea inițiativei, a gândirii independente și a exprimării originale, având ca finalitate dezvoltarea echilibrată a personalității copilului.

2. Strategii de optimizare a creativității în învățământul preșcolar

Creativitatea este un concept complex, interpretat diferit în literatura psihopedagogică, însă majoritatea autorilor o asociază cu producerea noului și a valorosului. Hubert Jaoui o definește ca proces de asociere și recombinare a unor elemente deja existente în structuri noi [apud 6, p.80], iar alte perspective accentuează faptul că rezultatul creativității îl constituie produse originale și semnificative. În această accepțiune, creativitatea presupune imaginație, gândire divergentă și capacitatea de a formula soluții neobișnuite.

Abordările moderne nu mai reduc creativitatea la genialitate, ci o consideră o capacitate prezentă, în grade diferite, la fiecare individ. Guilford susține existența unei „scări a creativității”, iar cercetările psihologice arată că potențialul creator se dezvoltă pe parcursul ontogenezei, fiind influențat de educație și experiență [4, p.108]. În aceeași direcție, Torrance consideră că disponibilitățile creative trebuie identificate și modelate încă din copilărie. Lowenfeld accentuează caracterul educabil al creativității și subliniază că dezvoltarea acesteia trebuie începută timpuriu, fără interdicții, limitări sau critici premature. În concepția sa, educația artistică are un rol important, întrucât dezvoltă sensibilitatea perceptivă, receptivitatea față de materiale și capacitatea copilului de a transfera experiențele dintr-un domeniu în altul.

În plan epistemologic, una dintre cele mai cunoscute perspective este modelul „4P” formulat de Rhodes, care explică creativitatea prin patru dimensiuni: persoana, procesul, produsul și mediul [apud 5, p.224]. Această abordare este relevantă pentru educația preșcolară, deoarece evidențiază faptul că exprimarea creativă nu depinde doar de trăsăturile individuale, ci și de contextul educațional în care copilul învață și se dezvoltă.

Dimensiunea personală a creativității include curiozitatea, deschiderea către nou, flexibilitatea cognitivă, sensibilitatea față de probleme și motivația intrinsecă. Guilford și Torrance arată că aceste trăsături nu sunt fixe, ci pot fi cultivate prin experiențe educaționale

adecvate [apud 2, p.116]. La preșcolar, ele se exprimă firesc prin joc, imaginație și explorare, ceea ce face posibilă intervenția pedagogică timpurie.

Procesul creativ a fost descris clasic de Wallas prin patru etape: pregătirea, incubația, iluminarea și verificarea [ibidem, p.119]. La copiii preșcolari, aceste faze nu apar în mod conștientizat, dar pot fi observate în activitățile de joc și creație, atunci când copilul acumulează experiențe, explorează liber, formulează spontan o idee și o concretizează într-un produs. Din acest motiv, activitatea didactică trebuie să ofere timp, varietate de stimuli și libertate de expresie.

Concepția socio-culturală a lui Vîgotski evidențiază influența decisivă a interacțiunilor sociale, a limbajului și a jocului simbolic în dezvoltarea funcțiilor psihice superioare, inclusiv a imaginației și creativității [apud 3, p.256]. Într-un climat educațional deschis și permisiv, copilul este încurajat să inițieze, să experimenteze și să își exprime liber ideile, în timp ce un mediu rigid și reproductiv poate diminua manifestările creative.

Gardner, prin teoria inteligențelor multiple, arată că potențialul creator se poate manifesta diferit de la un copil la altul, în funcție de structura aptitudinală dominantă. De aceea, cadrul educațional trebuie să ofere contexte variate de exprimare: desen, muzică, joc de rol, construcții, activități verbale și explorări ale mediului. În aceeași logică, Amabile demonstrează că motivația intrinsecă și climatul emoțional pozitiv constituie condiții esențiale pentru apariția comportamentelor creative, iar stimularea creativității contribuie nu doar la dezvoltarea gândirii, ci și la autonomie, încredere în sine și competențe socio-emoționale [1, p.245].

Perioada preșcolară este considerată una dintre cele mai favorabile etape pentru dezvoltarea creativității. Între 3 și 6 ani, imaginația copilului atinge un nivel ridicat de manifestare, iar gândirea aflată încă în formare nu exercită o cenzură rigidă asupra fanteziei. Din acest motiv, copiii realizează asocieri neobișnuite, combină liber realul cu imaginarul și produc idei care, deși pot părea neobișnuite adultului, reflectă autentic potențialul.În jurul vârstei de 4–5 ani, dezvoltarea gândirii simbolice și a reprezentării prin desen, modelaj sau joc de rol extinde posibilitățile de exprimare creativă.

Dezvoltarea creativității în perioada preșcolară reprezintă o direcție esențială a educației timpurii, având un rol determinant în formarea personalității copilului și în capacitatea acestuia de a se adapta la cerințele unei societăți dinamice. Creativitatea nu trebuie înțeleasă ca o trăsătură exclusiv individuală, ci ca un potențial care se dezvoltă progresiv, fiind influențat de experiențele de învățare, de interacțiunile sociale și de mediul educațional.

În acest sens, abordările educaționale contemporane pun accent pe valorificarea potențialului creator al copilului prin activități care încurajează imaginația, inițiativa și exprimarea liberă. Specificul vârstei preșcolare, caracterizat prin flexibilitate cognitivă și deschidere către explorare, oferă premise favorabile dezvoltării creativității. Cu toate acestea, manifestarea acesteia nu este spontană, ci necesită intervenții pedagogice deliberate și bine structurate.

Pornind de la aceste premise, prezentul studiu își propune să analizeze modul în care strategiile didactice orientate spre stimularea imaginației și a gândirii divergente pot contribui la dezvoltarea creativității la copiii preșcolari.

Pentru atingerea obiectivelor propuse, a fost realizat un experiment pedagogic organizat în trei etape distincte: etapa de constatare (preexperimentală), etapa de intervenție (experimentală propriu-zisă) și etapa de evaluare finală (postexperimentală). Această structurare a permis atât identificarea nivelului inițial al creativității, cât și analiza evoluției acesteia în urma intervenției pedagogice.

În etapa inițială, evaluarea creativității a fost realizată prin observarea comportamentului copiilor în situații de joc liber, precum și prin aplicarea unor sarcini creative individuale, precum desenul liber și povestirea. Analiza produselor realizate și a comportamentelor observate s-a realizat pe baza unor indicatori precum originalitatea, fluența, flexibilitatea și bogăția imaginației, ceea ce a permis conturarea profilului creativ al grupului.

Etapa de intervenție a vizat stimularea creativității prin integrarea unor strategii didactice specifice în activitățile curente. Acestea au inclus jocul de rol, activități plastice libere, exerciții de storytelling și utilizarea unor sarcini imaginative în contexte variate de învățare. Activitățile au fost concepute astfel încât să încurajeze exprimarea liberă, inițiativa și implicarea activă a copiilor.

În etapa finală, au fost reluate metodele de evaluare utilizate inițial, pentru a asigura comparabilitatea rezultatelor și pentru a evidenția progresul realizat în dezvoltarea creativității.

Analiza rezultatelor a evidențiat nu doar progrese cuantificabile, ci și transformări calitative relevante în comportamentul creativ al copiilor. S-a observat o dezvoltare a imaginației, reflectată în produse grafice mai elaborate și în structuri narative mai complexe. De asemenea, copiii au demonstrat o creștere a fluenței și originalității ideilor, exprimându-se mai liber și propunând soluții variate în contexte ludice și comunicative.

Un alt aspect semnificativ îl reprezintă creșterea încrederii în sine și reducerea inhibițiilor legate de exprimarea ideilor, ceea ce indică formarea unui climat educațional favorabil creativității. Activitățile desfășurate au contribuit la dezvoltarea integrată a creativității, atât în plan vizual, cât și verbal și social.

Rezultatele confirmă eficiența utilizării jocului de rol, a activităților plastice și a storytelling-ului ca instrumente didactice, datorită caracterului lor atractiv și accesibil. Aceste strategii pot fi integrate cu ușurință în activitățile obișnuite din grădiniță, fără a necesita resurse suplimentare semnificative.

Concluzii:

Rezultatele obținute confirmă faptul că potențialul creativ al copilului poate fi valorificat și dezvoltat încă din etapa preșcolară prin utilizarea unor demersuri educaționale adecvate. Creativitatea nu este o trăsătură limitată, ci o capacitate care evoluează în funcție de experiențele oferite și de mediul în care copilul învață.

Intervenția pedagogică aplicată a demonstrat că activitățile bazate pe joc, imaginație și exprimare liberă contribuie la dezvoltarea gândirii originale și la creșterea implicării copiilor. În același timp, s-au evidențiat efecte favorabile asupra comunicării, relaționării și atitudinii față de învățare.

În acest context, este necesară integrarea constantă a strategiilor creative în activitatea educațională, precum și aprofundarea cercetărilor viitoare, pentru a susține și valida pe termen lung aceste rezultate.

Bibliografie:

1. AMABILE, T. *Creativitatea ca mod de viață. Ghid pentru părinți și profesori.* București: Editura Științifică și Tehnică, 1997. 251 p.
2. ANGHELACHE, V.; BÂRSĂNESCU, G.; BÂRSĂNESCU, Ș.; colab. *Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță* (ed. a II-a). București: Editura Didactică și Pedagogică, 2022. 499 p. ISBN 978-606-31-1583-7.
3. BOCOȘ, M.-D. *Instruirea interactivă: repere axiologice și metodologice.* Iași: Editura Polirom, 2013. 472 p. ISBN 978-973-46-3248-0.

4. BOCOȘ, M.; JUCAN, D. *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor.* Pitești: Editura Paralela 45, 2008. ISBN 978-973-47-0331-9.
5. CSIKSZENTMIHALYI, M. *Creativitate. Rolul fluxului în psihologia descoperirii și invenției.* București: Curtea Veche Publishing, 2023. 528 p. ISBN 978-606-44-1496-0.
6. POPESCU, G. *Psihologia creativității.* București: Editura Fundației România de Mâine, 2009. 144 p. ISBN 978-973-163-347-3.